

Nr 129.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid statens krisorgan; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om pensionsreglering för vissa befattningshavare vid statens krisorgan samt anför därvid följande.

Inledning.

De statliga krisorganen äga betydligt större frihet att inom ramen för anvisade medel bestämma de individuella lönerna och antalet befattningshavare än civilförvaltningen i övrigt. Detta sammanhänger med de förhållanden, under vilka krisorganen arbeta. Några bestämda organisationsplaner ha sålunda i allmänhet icke kunnat på förhand upprättas, utan personalorganisationen har uppvuxit under trycket av de yttre omständigheterna och de ofta

snabba växlingarna i arbetsvolym. Arbetsuppgifterna äro också i stor utsträckning artskilda från dem, som normalt förekomma inom den statliga förvaltningen. Även krisorganens mera tidsbegränsade natur har föranlett, att organisationen ansetts icke böra uppbyggas så fast som inom civilförvaltningen i övrigt.

I enlighet med nämnda synpunkter ha anställnings- och avlöningsförhållandena för personalen vid krisorganen reglerats på annat sätt än inom den övriga civilförvaltningen. Befattningshavarna ha ej inordnats under de allmänna statliga avlöningsreglementena. Ej heller finnes vid krisorganen motsvarighet till anställningsformerna ordinarie, extra ordinarie och extra. För ledamöterna i krisorganen bestämmer Kungl. Maj:t löneförhållandena från fall till fall och de lyda icke under några generella lönebestämmelser. Beträffande övrig personal gäller att lönen bestämmes antingen av Kungl. Maj:t i det enskilda fallet, eller av vederbörande krisorgan enligt en av Kungl. Maj:t för varje krisorgan fastställd löneplan, upptagande ett antal lönegrupper samt maximi- och minimilön för varje grupp.

För befattningshavarna ha dessutom alltsedan den 1 maj 1941 gällt vissa i särskild kungörelse meddelade avlöningsbestämmelser. Den nuvarande kungörelsen är av den 30 juni 1947 (SFS nr 540). I den fastställas vissa uppsägningstider för personalen (3 §). Vidare bestämmes semestertidens längd (4 §) samt löneavdragens storlek under olika slag av tjänstledighet (5 §), därvid i huvudsak en anpassning skett till de föreskrifter, som numera gälla för extra tjänstemän med nyreglerade löner i statstjänst. Slutligen är att märka, att genom denna kungörelse samtliga befattningshavare med minst 6 månaders anställning erhållit samma förmåner i fråga om sjukvård och begravningshjälp, som tillkomma tjänstemän, underkastade statens allmänna avlöningsreglemente. Kungl. Maj:t bestämmer genom särskilda beslut, vid vilka krisorgan kungörelsens bestämmelser skola äga tillämpning.

De av Kungl. Maj:t fastställda löneplanerna för de olika krisorganen omfatta sju olika lönegrupper. Inom varje lönegrupp har Kungl. Maj:t fastställt ett minimiläge och ett maximiläge, inom vilken ram krisorganet har att fastställa den enskilda befattningshavarens avlöning. Maximibeloppen inom de olika grupperna äro för alla krisorgan desamma. Däremot växla minimibeloppen samt de befattningshavartyper, som återfinnas inom de olika grupperna, beroende på att exempelvis vid en del krisorgan ingenjörspersonal icke ingår i personaluppsättningen. Gemensamt för de olika löneplanerna är vidare, att krisorganet har befogenhet att inom ramen för anvisade medel bestämma antalet befattningshavare i lönegrupperna I—V, medan Kungl. Maj:t fastställer det högsta antal, som må anställas med avlöning efter grupp VI eller VII.

De olika löneplanerna ha i det följande sammanställts i en löneplan. Vid ett studium av denna är således att märka dels att minimilönerna i vissa fall kunna vara högre än som där angivits, dels ock att icke någon löneplan för ett visst krisorgan upptager alla de befattningar, som återfinnas i de olika lönegrupperna.

Löneplan.

Löne-grupp		Lön för månad		Löne-grupp		Lön för månad	
		lägst Kr.	högst Kr.			lägst Kr.	högst Kr.
I	Skrivbiträde	125	400	VI	Revisor	550	1 050
	Kontorsvakt				Notarie		
	Arkivbiträde				Aktuarie		
	Telefonist				Intendent		
	Kontorsbud				Revisor		
II	Kontorsbiträde	225	475	VII	Ingenjör	700	1 250
	Expeditionsvakt				Kontrollör		
III	Kanslibiträde	275	550	VII	Inspektör	700	1 250
	Förste expeditionsvakt ..				Sekreterare		
	Kassör				Bitr. sekreterare		
	Kontorist				Expert		
IV	Kanslikskrivare	325	700	VII	Förste sekreterare	700	1 250
	Registrator				Sekreterare		
	Assistent				Förste aktuarie		
	Kontorist				Förste ingenjör		
	Kassör				Byrådirektör		
V	Amanuens	400	900	VII	Kamrerare (och därmed jämförlig befattningshavare)	700	1 250
	Assistent				Förste inspektör		
	Kontrollant				Expert		
	Kurator				Förste revisor		

Befattningshavarna vid statens krisorgan äro icke i denna sin egenskap tillförsäkrade någon pensionsrätt. Rätt till pension av statsmedel ha alltså endast de befattningshavare vid krisorganen, som antingen redan äro pensionerade från annan statlig tjänst eller ock inneha pensionsberättigande anställning hos annat statligt verk eller hos kommun eller dylikt och under tjänstgöringen hos det statliga krisorganet åtnjuta tjänstledighet från den pensionsberättigande anställningen.

Fråga om beredande av pensionsrätt åt befattningshavarna vid de statliga krisorganen har uppkommit i olika sammanhang. Bland annat underställde statens priskontrollnämnd i skrivelse den 3 mars 1947 Kungl. Maj:ts frågan om en reglering av pensionsförhållandena för befattningshavarna hos nämnden. Över denna framställning avgåvos efter remiss utlåtanden av statskontoret och överrevisionen för krisförvaltningen, vilka båda myndigheter delade åsikten att åtgärder för beredande av säkrare anställningsförhållanden för krisorganens personal vore påkallade.

I anledning av vad sålunda förekommit tillkallade jag *statskommissarien K. A. Lindbergson* med uppdrag att såsom utredningsman inom finansdepar-

temetet verkställa en utredning av möjligheterna att åstadkomma en pensionsreglering för krisorganens personal.

Utredningsmannen har med skrivelse den 23 december 1947 överlämnat en promemoria med förslag till pensionsrätt för vissa befattningshavare vid statens krisorgan. Över promemorian ha efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, överrevisionen för krisförvaltningen, statens industrikommission, statens bränslekommission, statens livsmedelskommission, statens handelskommission, statens trafikkommission, statens priskontrollnämnd, statens hyresråd och valutakontoret, varjämte clearingnämnden och Handelstjänstemannaförbundet inkommit med var sin skrift i anledning av promemorian.

Utredningsmannens förslag.

1. Allmänna synpunkter.

Utredningsmannen upptager till behandling fyra olika alternativ för pensionsfrågans ordnande och föreslår den lösningen av frågan, att de allmänna pensionsreglementena under vissa förutsättningar göras tillämpliga å krisorganens befattningshavare. Utredningsmannen anför i huvudsak följande.

Utvecklingen under det gångna året tyder på att ännu icke möjlighet förefinnes att annat än i begränsad omfattning avveckla krisadministrationen. Vissa krisorgan, t. ex. handelskommissionen, ha i stället fått utbygga sin verksamhet. Under dessa förhållanden lära knappast förutsättningar föreligga att giva de olika krisorganen en någorlunda fast personalorganisation, varför en reglering av tjänsterna genom deras hänförande under statens allmänna avlöningsreglemente svårigen kan komma till stånd.

Att som priskontrollnämnden närmast tänkt sig tillskapa en pensionsrätt för personalen genom anslutning till icke statlig pensionsinrättning lärer å andra sidan få anses av principiella skäl uteslutet, enär det här gäller helt statsavlönade befattningshavare.

En annan möjlighet vore att göra arbetarpensionsreglementena tillämpliga i förevarande fall. Härigenom skulle ett visst pensionsskydd tillskapas. Pensionsunderlagen komme emellertid därvid att så väsentligt avvika från de underlag, som fastställts i de allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena för befattningshavare med liknande arbetsuppgifter som personalen vid krisorganen, att befogade invändningar mot en dylik lösning kunna göras.

Den framkomliga utvägen synes i stället vara, att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet föreskriver, att sagda reglemente och därmed även allmänna familjepensionsreglementet skall kunna göras tillämpligt å befattningshavarna under vissa bestämda förutsättningar. Med hänsyn till de avsevärda ekonomiska konsekvenser för statsverket, ett dylikt medgivande skulle få, lärer Kungl. Maj:t dock svårigen utan riksdagens hörande kunna fatta ett beslut av sådan innebörd.

2. Pensionsregleringens omfattning.

Den i inledningen nämnda kungörelsen (nr 540/1947) med vissa avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid statens krisorgan äger enligt Kungl. Maj:ts beslut tillämpning vid följande myndigheter, här upptagna enligt utredningsmannens gruppering.

- Grupp A. Statens industrikommission
- » bränslekommission
 - » livsmedelskommission
 - » handelskommission
 - » trafikkommission
 - » priskontrollnämnd
 - » hyresråd
- Överrevisionen för krisförvaltningen
- Grupp B. Medicinalstyrelsens materielnämnd
- Statens reservförrådsnämnd
- » byggnadslånebyrå
- Jordbrukets byggnadsstudiekommitté
- Grupp C. Statens krigsförsäkringsnämnd
- Clearingnämnden
- Flytkkapitalbyrån
- Grupp D. Statens utlänningskommission
- » organisationsnämnd
- Valutakontoret.

Utredningsmannen uttalar, att en pensionsreglering bör övervägas för industrikommissionen, bränslekommissionen, livsmedelskommissionen, handelskommissionen, trafikkommissionen, priskontrollnämnden, hyresrådet och överrevisionen för krisförvaltningen. I princip böra i pensionsregleringen även inneslutas de under livsmedelskommissionen lydande lokala organen kristidsstyrelserna ävensom de till trafikkommissionen hänförliga trafikledarna i länen.

Till stöd för detta sitt förslag anför utredningsmannen:

Grupp A innefattar de krisorgan, för vilka med hänsyn till den långa tid, verksamheten pågått, en möjlighet till pensionsrätt för personalen framstått som mest angelägen. Härvid bör även beaktas, att — såvitt nu kan bedömas — det måste anses mycket osäkert, när en avveckling av verksamheten vid dessa krisorgan kan komma till stånd.

Grupp B innefattar sådana myndigheter, i fråga om vilka förslag framlagts eller inom den närmaste tiden torde komma att framläggas, syftande till att giva verksamheten en fastare organisation bl. a. genom inrättande av pensionsberättigande tjänster. Med hänsyn härtill lär i vart fall för närvarande dessa myndigheter böra hållas utanför den i detta sammanhang tänkta pensionsregleringen.

Vad angår de under *grupp C* angivna myndigheterna pågår en successiv avveckling av verksamheten vid krigsförsäkringsnämnden och clearingnämnden, varför dessa synas böra hållas utanför den nu aktuella pensioneringen. Flytkkapitalbyråns verksamhet lär, såvitt nu kan bedömas, komma att omspanna en så kort tidrymd, att behov knappast föreligger av pensionsrätt för befattningshavarna.

Av de till *grupp D* hänförliga myndigheterna intaga utlänningskommissionen och organisationsnämnden såtillvida en särställning, att dessa myndigheter hava möjlighet inrätta erforderligt antal extraordinarie tjänster. Vid sådant förhållande lär behov icke föreligga av en särskild pensionsreglering för dessa myndigheters vidkommande. Med hänsyn till valutakontorets nära anknytning till riksbanken och cirkulationen av befattningshavare mellan dessa båda myndigheter har valutakontoret icke ansetts böra inbegripas i den särreglering av pensionsförhållanden vid krisorganen, varom fråga är.

Vad härefter angår pensionsregleringens omfattning i fråga om befattningshavarna, framgår av utredningsmannens promemoria, att en pensionsreglering kan bli aktuell för 1 299 befattningshavare vid de centrala krisorganen, för 8 av de 23 trafikledarna samt för ett icke utrönt antal av kristidsstyrelsernas 1 034 befattningshavare.

Utredningsmannen har infortrat uppgifter i skilda hänseenden beträffande befattningshavarna hos de åtta krisorgan, som enligt utredningsmannens uppfattning syntes i första hand komma i fråga för en pensionsreglering. I promemorian lämnar utredningsmannen följande kortfattade redogörelse för resultatet av en statistisk bearbetning av de inkomna uppgifterna. En fullständig redogörelse lämnas i fyra tabellbilagor till promemorian.

I tabellbilagorna redovisas sammanlagt 2 460 befattningshavare, av vilka 1 403 tjänstgöra vid centralorganen och 1 057 vid de lokala organen. Enligt lämnade preliminära uppgifter skulle av personalen vid centralorgan 104 hava sin pensionering ordnad, varför en pensionsreglering kan bli aktuell för 1 299 befattningshavare. Motsvarande uppgifter föreligga icke för kristidsstyrelsernas 1 034 befattningshavare. Av de 23 trafikledarna hava icke mindre än 15 pensionsrätt eller uppbära pension.

Av de i runt tal 1 300 befattningshavare vid centralorganen, som icke hava sin pensionsfråga ordnad, uppbära ungefär en fjärdedel månadslöner mellan 300—400 kronor och en fjärdedel löner mellan 401—550 kronor, medan en fjärdedel torde kunna förutsättas uppbära löner mellan 551—700 kronor. Återstående fjärdedel är tillförsäkrad månadslöner, översstigande 700 kronor.

Av tabellverket kan vidare utläsas, att den 1 december 1947 av nyssnämnda 1 300 befattningshavare vid centralorganen icke fullt hälften eller endast omkring 580 befattningshavare kunde åberopa sig å mer än 36 månaders statsanställning. Vad angår levnadsåldern hade ungefär 250 icke uppnått 25 år, medan av återstoden mer än 400 överskridit 40-årsåldern.

3. Huvudgrunder för en pensionering.

Under denna rubrik har utredningsmannen till en början anfört följande.

Vissa svårigheter möta att av den verkställda undersökningen rörande avlöningsförhållandena draga några bestämda slutsatser rörande löneläget för krisorganens personal i jämförelse med vad staten betalar befattningshavare med likartade arbetsuppgifter och reglerad avlöning. En sådan jämförelse är å andra sidan önskvärd ur den synpunkten, att det icke kan anses motiverat, att staten sörjer för en pensionering av personalen, om lönesättningen genomgående gjorts högre vid krisorganen i avsikt att därigenom kompensera den osäkrare anställningen och frånvaron av pensionsrätt, samt detta högre löneläge efter pensionsrättens införande bibehålles.

Sakläget synes närmast vara följande. Under de första verksamhetsåren lågo ersättningarna till krisorganens tjänstemän icke obetydligt högre än lönerna för motsvarande anställningshavare med reglerad avlöning. Under de senaste åren har emellertid denna skillnad alltmera utjämnats. Genom 1947 års löne reglering erhöles sålunda statliga befattningshavare i de lägsta lönegraderna och mellangraderna så stora förbättringar, att några mera väsentliga skillnader i lönehänseende mellan dessa befattningshavare och krisförvaltningens tjänstemän med likartade arbetsuppgifter icke längre torde förefinnas. För personalen i chefsställning synas några generella slut-

satser icke kunna dragas rörande löneläget, framför allt av den anledningen att mera allmänt högre tjänstetitlar användas än inom förvaltningen i övrigt. Slutsatsen skulle närmast bliva den, att löneläget icke förefaller anmärkningsvärt högt, men att däremot »inflation» råder i fråga om tjänstebestämmningarna.

Av det anförda torde framgå, att vissa förutsättningar föreligga för en pensionering utan rubbning av lönesättningen. I det föregående har emellertid påvisats, att spännvidden mellan minimi- och maximilön i de olika lönegrupperna är mycket stor. Kommer då härtill, att icke alltför stor betydelse kan tillmätas tjänstebestämmningarna, saknas därmed grundförutsättningarna för att vid pensionens utmätande endast utgå från befattningarna.

På grund av vad sålunda anförts har utredningsmannen föreslagit, att pensionsrätten skall göras personlig och sålunda icke automatiskt följa med innehavet av viss befattning. Utredningsmannen har vidare föreslagit, att pensionsrätten skall göras subsidiär, d. v. s. från pensionsregleringen skola undantagas samtliga befattningshavare, som redan äro pensionerade eller i sin anställning hos krisorganet bibehålla i annan tjänst förvärvat pensionsrätt. Härom anföres i promemorian:

En annan fråga, som uppställer sig, är i vad mån befattningshavare, som under sin tjänstgöring hos kommission är bibehållen pensionsrätt i annan anställning, skall bliva delaktig i den nya pensioneringen. I anledning härav må framhållas, att den pensionsrätt, som kan tillskapas för krisorganen, icke kan bygga på samma fasta grunder, som eljest tillämpas vid statlig lönesättning och pensionering, nämligen en grundlig avvägning av det med befattningen förenade ansvaret och arbetets kvalitet. Under sådana förhållanden ligger närmast till hands, att genomföra regleringen i form av en subsidiär pensionering — en pensionering i andra hand sålunda — som bör insättas i det fall befattningshavaren icke i annan ordning kan vara tillförsäkrad ett rimligt skydd för sina efterlevande och för sin ålderdomsförsörjning. Härtill kommer, att avsevärda tekniska svårigheter möta att kumulera i vart fall två statliga pensionsrätter.

Utredningsmannen har vidare föreslagit, att pensionsrätt alltid skall givas befattningshavare efter skälighetsprövning samt att för pensionsrätts inträde skall fordras en karenstid av 36 anställningsmånader, en minimiålder av 22 år och en maxiålder av 53 år ävensom att befattningshavaren har svenskt medborgarskap. Skyldighet bör ock stipuleras för pensionsrättssökande att förete läkarbetyg, innan pensionsrätt kan vinnas. De sistnämnda två villkoren ha föreslagits med den motiveringen, att samma krav enligt författning eller vedertagen praxis gäller beträffande sådan statens allmänna avlöningsreglemente underkastad tjänsteman, som önskar vinna pensionsberättigande anställning i statens tjänst.

Slutligen har utredningsmannen föreslagit, att heltidsanställning skall fordras för att pensionsrätt skall ifrågakomma.

Förslaget om pensionsrätt endast efter skälighetsprövning har av utredningsmannen motiverats på följande sätt.

Med hänsyn till den personliga lönesättningen synes icke vara att tillråda, att pensionsrätten automatiskt tillföres viss befattningshavare, som har anställning av sådan karaktär, att en pensionsrätt kan komma i fråga. I enstaka fall kan nämligen befattningshavaren hava betingat sig och även erhållit en högre lön än andra anställningshavare med motsvarande arbetsuppgifter under motivering, att lönetillskottet skall användas för att betala försäkringsavgifter i en eller annan form. Vidare är det icke otänkbart, att hos krisorganet äro anställda befattningshavare, vilka myndigheten med hänsyn till deras kvalifikationer icke önskar knyta fastare till sig, eller vilkas arbetsuppgifter äro av mycket tidsbestämd karaktär. Det bör därför ankomma å vederbörande myndighet att pröva, om och i vad mån en befattningshavare i sin anställning hos krisorganen skäligen bör erhålla pensionsrätt.

Till stöd för förslagen om karenstid samt minimi- och maximiålder har utredningsmannen anfört följande.

Statstjänstemän, å vilka statens allmänna avlöningsreglemente är tillämpligt, erhålla som regel icke omedelbart pensionsrätt vid inträde i statstjänst utan först efter viss aspiranttjänstgöring. Aspiranttiden är högst 36 månader. Uppenbarligen måste man även för krisförvaltningens personal kräva en viss minimianställningstid i statstjänst för att pensionsrätt skall kunna medgivas. Denna tidrymd synes lämpligen böra bestämmas till 36 månader. Härvid uppställer sig frågan, i vilken omfattning denna tjänstgöring bör hava varit förlagd till krisförvaltningen. Å ena sidan bör tjänstgöringstiden där göras så lång, att icke mera tillfälliga anställningshavare inbegripas under pensioneringen; å andra sidan innebär kravet på 36 månaders statstjänst redan detta en viss garanti för att vederbörande lämpligen kan tillförsäkras pensionsrätt. Preliminärt har diskuterats 12 månader. Under hand har emellertid uttalats önskvärdheten av en avkortning av denna tid. Med beaktande av vad sålunda förekommitt föreslås som allmänt villkor för pensionsrätt, att vederbörande tjänstgjort 36 anställningsmånader i statstjänst, varav minst 6 månader inom krisförvaltningen. Vid fastställandet av begreppet anställningsmånad torde kunna tillämpas 30 § 2 mom. statens allmänna avlöningsreglemente.

Enligt 5 § statens allmänna avlöningsreglemente kan första pensionsberättigande anställning (extra ordinarie) tidigast vinnas vid uppnådda 20 års ålder. Med hänsyn till den nu ifrågasatta pensioneringens personliga karaktär synes tillräckliga skäl icke förefinnas att sätta kravet på levnadsålder så lågt. Även om åldersgränsen fastställes till 25 år, förefinnas goda möjligheter för anställningshavare, vilka kunna påräkna en fortsatt statstjänst intill pensionsålderns inträde, att räkna fullt antal tjänstår. Emellertid har av rekryteringshänsyn uttalats önskvärdheten av en lägre åldersgräns. Då frågan har förhållandevis begränsad räckvidd, synas några allvarliga betänkligheter icke möta mot att fixera åldersgränsen något lägre än 25 år, förslagsvis till 22 år.

Formellt utgöres den övre åldersgränsen för förvärv av pensionsberättigande anställning av pensionsåldern (som regel 60—65 år). Emellertid torde i allmänhet det mera sällan förekomma, att i pensionsberättigande statsanställning i annat än å rena nyckeltjänster antagas befattningshavare, som uppnått 50-årsåldern, och vilka icke kunna åberopa tidigare statsanställning.

De personer, som efter uppnådda 50 år erhållit anställning i krisförvaltningen, måste förutsättas hava i annan ordning sørjt för sin ålderdomsförsörjning. Med hänsyn härtill synes det icke obefogat att från pensio-

neringen utesluta de befattningshavare, som vid karenstidens utgång uppnått 53 års ålder. I realiteten innebär detta, att statsanställningen skall hava påbörjats före fyllda 50 år.

I fråga om kravet på heltidsanställning påpekar utredningsmannen först, att enligt statens allmänna avlöningsreglemente extra ordinarie befattning kan innehavas även av annan än heltidsanställd befattningshavare. Härefter anför utredningsmannen:

Huvudsyftet med den föreslagna pensioneringen för krisförvaltningen är emellertid att — oaktat de lönetekniska och därmed även pensionstekniska svårigheter, som uppenbarligen föreligga — söka åstadkomma ett pensionskydd för de grupper anställningshavare, för vilka en dylik åtgärd framstår som mest angelägen. Med denna utgångspunkt lära de deltidsanställda böra hållas utanför. Heltidsanställning bör således fordras för att pensionsrätt skall ifrågakomma. Hinder bör emellertid icke möta mot att låta en befattningshavare, som har delad tjänstgöring i två krisorgan, som omfattas av regleringen, t. ex. industrikommissionen och priskontrollnämnden, erhålla pensionsrätt, såframt den sammanlagda tjänstgöringen är att anse som heltidstjänstgöring (normalt 42 timmar i veckan). Där emot bör givetvis icke en kortare tids nedsättning av tjänstgöringsskyldigheten för en eljest å heltid arbetande befattningshavare, t. ex. i samband med barnsbörd, medföra förlust av pensionsrätten. Å andra sidan torde ligga i den anställningsform, som tillämpas inom krisförvaltningen, att tjänstledighet mot C-avdrag för vård av enskilda angelägenheter (t. ex. för provtjänstgöring i enskilt företag) icke bör beviljas för längre tid. Den längsta tid, som kan komma i fråga, synes vara det antal månader, som fastställts som uppsägningstid för befattningshavaren i fråga (maximum 3 månader).

4. Pensionsunderlag.

Utredningsmannen framhåller, att det även för befattningshavarna själva måste framstå såsom mera angeläget, att pensionsunderlagen hållas på en sådan nivå att en framtida övergång till annan statstjänst underlättas, än att fastställa så speciella pensionsunderlag, att en anpassning svårigen låter sig göra. Hårtill kommer, uttalar utredningsmannen, att med hänsyn till den personliga lönesättningen stor varsamhet måste iakttagas vid utmätandet av pensionen. Givet är också enligt utredningsmannens uppfattning, att, om de befattningshavare, som ha pensionsrätt i annan statstjänst, hållas utanför pensioneringen, man bör eftersträva, att dessa därigenom icke komma i sämre läge än de, vilka skulle innefattas i regleringen.

Utredningsmannen föreslår, att fyra olika pensionsunderlag skola tillämpas. Ett större antal pensionsunderlag är enligt utredningsmannens uppfattning ej påkallat med hänsyn till pensioneringens summariska karaktär. Pensionsunderlagen i de fyra pensionsgrupperna föreslås bestämda till samma belopp som pensionsunderlagen för lönegraderna Ca 8, 13, 19 och 23 (eller löneklasserna 11, 16, 22 och 26) enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Uppflyttning från lägre till högre pensionsgrupp före-

slås också skola ske enligt vissa regler. Utredningsmannen anför om dessa förslag i huvudsak följande.

Den lägsta gruppen synes lämpligen erhålla samma pensionsunderlag som kontorsbiträde (8 lönegraden) (*Pensionsgrupp I*). Härigenom vinnes en god anslutning till den fr. o. m. den 1 juli 1947 inom statsförvaltningen tillämpade befordringsgången för biträdespersonal.

Efter minst tre års tjänstgöring med placering i denna pensionsgrupp bör befattningshavare, som tilldelats arbetsledarskap eller i övrigt anförtratts så kvalificerade uppgifter, att vederbörande hänförs till lägst IV lönegruppen, kunna erhålla det pensionsunderlag, som är fastställt för kontorister med reglerad avlöning, vilka äro placerade i 13 lönegraden (*Pensionsgrupp II*).

Till denna pensionsgrupp böra också omedelbart efter karenstidens utgång kunna hänföras befattningshavare, som förvärvat högre yrkesutbildning, exempelvis genomgått tekniskt läroverk och handelsgymnasium m. m. i det fall yrkesutbildningen prövas vara av särskild betydelse för tjänstgöringen och befattningshavaren placerats i lägst lönegrupp V. Sistnämnda grupp befattningshavare bör efter ytterligare tre års tjänstgöring kunna beredas någon förbättring i sina pensionsförmåner under förutsättning, att mera ansvarskrävande göromål ålagts dem, vilket bör ha kommit till uttryck genom en uppflyttning till lägst lönegrupp VI. Pensionsunderlaget föreslås i detta fall skola motsvara 19 lönegraden (kontorsskrivare, postassistent m. fl.), och *pensionsgruppen* erhålla beteckningen *III*.

Inom krisorgan sysselsätts i icke obetydlig omfattning personer med akademisk examen eller examen från högskola. I de fall högskoleutbildning är önskvärd för arbetsuppgifternas fullgörande, synes det rimligt och bäst överensstämmande med inom statsförvaltningen eljest tillämpade principer, att dessa erhålla en något förmånligare ställning. Vid karenstidens utgång böra dessa sålunda placeras i pensionsgrupp III, därest vederbörande åtnjuta avlöning enligt lägst lönegrupp VI samt hava möjlighet erhålla någon förbättring i sina förmåner efter tre års tjänstgöring. Detta bör ske genom uppflyttning till den högsta *pensionsgruppen* — *IV* —, vilken föreslås skola motsvara pensionsunderlaget i 23 lönegraden. Ett villkor härför bör dock vara, att vederbörande är inplacerad i högsta lönegruppen eller VII. Det lär böra ankomma å Kungl. Maj:t att avgöra, om och i vad mån pensionsrätt skall medgivas befattningshavare med av Kungl. Maj:t fastställd avlöning.

Familjepensionsunderlagen böra följa tjänstepensionsunderlagen. I enlighet härmed skulle följande pensionsgrupper fastställas.

Pensionsgrupp	Pensionsunderlag för löneklass (löneplan 1).	Begynnelseunderlag för tjänstepension	Familjepensionsunderlag
PG I.....	11	3 528	1 524
PG II.....	16	4 308	1 836
PG III.....	22	5 712	2 340
PG IV.....	26	7 128	2 916

Inplaceringen skulle sålunda ske i följande ordning:

Vid karenstidens utgång må befattningshavare placeras i

1) PG III om han *dels* avlagt examen vid universitet eller högskola, och denna examen prövas vara av särskild betydelse för tjänstgöringen inom krisförvaltningen, *dels* ock uppbär avlöning enligt lägst lönegrupp VI;

2) PG II om han *dels* genomgått tekniskt läroverk och handelsgymnasium eller förvärvat annan likvärdig yrkesutbildning, som prövas vara av särskilt värde för tjänstgöringen inom krisförvaltningen, *dels ock* placerats lägst i lönegrupp V;

3) PG I i övriga fall.

Efter ytterligare tre års tjänstgöring må befattningshavare, placerad i

1) PG III uppflyttas till PG IV, om han är hänförd till lönegrupp VII;

2) PG II uppflyttas till PG III, om han är hänförd till lägst lönegrupp VI;

3) PG I uppflyttas till PG II, om han är hänförd till lägst lönegrupp IV.

Trafikledarna i länen böra, beroende å utbildningen, vid karenstidens utgång inplaceras i PG II eller PG III samt efter 3 år uppflyttas i PG III respektive PG IV.

Slutligen framhåller utredningsmannen att, om pensionsunderlagen fastställas efter i huvudsak de föreslagna normerna, det icke torde möta alltför stora svårigheter i framtiden att överföra en del av personalen till annan statstjänst utan rubbning av pensionsunderlagen. Även om pensionerna icke alltid komma att svara mot underlagen — eftersom vederbörande befattningshavare i allmänhet icke torde kunna räkna fullt antal tjänstår för pension — måste dock enligt utredningsmannens uppfattning den föreslagna regleringen anses utgöra ett rimligt skydd för befattningshavaren och hans efterlevande.

5. Beslutanderätt m. m.

I andra frågor än de, för vilka i det föregående redogjorts, torde enligt utredningsmannens mening i huvudsak kunna tillämpas de i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen meddelade bestämmelserna. Dock måste i detta sammanhang lösas den frågan, vem som skall besluta, om en viss befattningshavare skall erhålla pensionsrätt eller ej och, om han erhåller sådan rätt, till vilken pensionsgrupp han skall hänföras. Utredningsmannen föreslår, att denna beslutanderätt skall överlämnas till överrevisionen för krisförvaltningen samt anför härom följande.

Närmast till hands ligger att överlämna beslutanderätten åt vederbörande krisorgan. Emellertid är det i högsta grad angeläget, att enhetliga principer komma till tillämpning. Med hänsyn härtill synes åt överrevisionen för krisförvaltningen kunna anförtros att besluta i dessa frågor. Vederbörande krisorgan bör givetvis vara skyldigt att inkomma med förslag och fullständig utredning i ärendet. Överrevisionen bör även äga möjlighet att vid karenstidens utgång inplacera befattningshavare i PG II (och efter 3 år i PG III), även om vederbörande icke har den skolunderbyggnad, som normalt skulle fordras för inplacering i denna grupp, under förutsättning att befattningshavaren tilldelats så självständiga och ansvarsfulla arbetsuppgifter, att en högre placering synes motiverad. Däremot torde kravet på högskoleutbildning för placering vid karenstidens utgång i PG III (och efter 3 år i PG IV) icke böra kunna av överrevisionen eftergivnas. Skulle i något undantagsfall särskilt vägande skäl anföras för en inplacering i denna grupp av annan personal, lär frågan härom böra underställas Kungl. Maj:t.

Genom överrevisionens försorg böra vidare föras matriklar över tjänstemän med pensionsrätt, därvid bör angivas tidpunkten för pensionsrättens inträde och upphörande, pensionsunderlag, ledigheter, som inverka på tjänstårsberäkningen, m. m.

Fråga om pensionsrätt för befattningshavare med av Kungl. Maj:t fastställd avlöning bör enligt utredningsmannens mening avgöras av Kungl. Maj:t.

Fråga om rätt att komma i åtnjutande av pension eller livränta bör, framhåller utredningsmannen, prövas och avgöras av statskontoret i den ordning, som stadgats i pensionsreglementena.

6. Pensionsregleringen vid kristidsstyrelserna.

Utredningsmannen framhåller, att den föreslagna regleringen närmast tager sikte på förhållandena inom de åtta centrala krisorgan, som i det föregående angivits och för vilka lönegrupperingen tillämpas. För kristidsstyrelsernas personal föreligga enligt utredningsmannen icke sådana uppgifter om deras löneförhållanden, att i nuvarande läge ståndpunkt kan tagas till frågan, i vad mån de föreslagna grunderna kunna tillämpas å dessa. Vid kristidsstyrelserna saknas sålunda bl. a. den hållpunkt, som lönegrupperingen utgör. Skulle emellertid för centralorganens del en reglering efter de föreslagna riktlinjerna anses böra genomföras, bör enligt utredningsmannens mening åt livsmedelskommissionen kunna uppdragas att med tillämpning av dessa riktlinjer inkomma med utredning och förslag angående pensionering av kristidsstyrelsernas personal.

7. Övergångsanordningar.

Härom anför utredningsmannen följande.

Vid den tidpunkt, då den föreslagna pensionsregleringen kan bringas till verkställighet (förslagsvis den 1 juli 1948) uppställer sig det spørsmålet, om och i vad mån befattningshavare, som tillförsäkras pensionsrätt i samband därmed, skall som tjänstår för pension få räkna tid före nämnda tidpunkt. Uppenbarligen måste sådan tillgodoräkning medgivas i viss utsträckning, om syftet med pensionsregleringen skall tillgodoses. I viss anslutning till tidigare tillämpade principer för tillgodoräkning av tjänstår för pension kan övervägas, om icke två tredjedelar av hela den tid, under vilken vederbörande tidigare innehaft statsanställning, bör få tillgodoräknas. Ett annat alternativ synes vara, att hela tjänstetiden i statstjänst efter avdrag av tre år (motsvarande karenstiden) bör tillgodoföras vederbörande. Lösningen av detta spørsmål sammanhänger i viss mån med frågan, om och i vad mån en partiell tillgodoräkning av karenstiden i andra fall än övergångsfallen med stöd av stadgandet i 15 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet anses kunna medgivas. Skulle karenstiden som närmast motsvarar aspirant-tjänstgöring, hållas utanför tillgodoräkningen, synes hela tjänstetiden med avdrag av 3 år böra få tillgodoräknas. Avses däremot tvåtredjedelsregeln även i fortsättningen skola upprätthållas, ligger närmast till hands att tillgodoräkna två tredjedelar av hela tiden i statstjänst före pensionsrättens inträde.

Vid övergången torde en del fall inträffa, där vederbörande befattningshavare visserligen icke inträtt i krisförvaltningens tjänst före fyllda 53 år, men väl fullgjort 3 års heltidstjänstgöring i annan statstjänst utan pensionsrätt före nämnda tidpunkt. Detta är fallet exempelvis för vissa befattningshavare hos livsmedelskommissionen, vilka överfördes till kommissionen från tidigare arbetande statliga nämnder. I dessa och andra liknande

övergångsfall synes kravet på anställning hos vederbörande krisorgan före fyllda 53 år kunna eftergivnas, om vederbörande kan återopa sig å 36 månaders annan statsanställning före nämnda tidpunkt.

Slutligen må uppmärksammas, att en del befattningshavare, vilka i princip borde komma i fråga för pensionsrätt, redan vid den tidpunkt, då pensionsregleringen kan träda i kraft, uppnått pensionsåldern. Det förutsattes att även för dessa Kungl. Maj:t skall åga besluta om pensionering.

Yttrandena.

Mot utredningsmannens allmänna synpunkter på frågan om den lämpligaste anordningen av förevarande pensionering har *statskontoret* riktat erinringar. Ämbetsverket har framhållit, att det vid tidigare tillfällen, då fråga varit om pensionsrätt för krisorganpersonal, förordat, att krisorganens personal skulle inordnas under det för statstjänstemännen genomförda nya lönesystemet och därvid beredas extra ordinarie eller extra anställning alltefter tjänsternas vikt och anställningens varaktighet, extra ordinarie anställning dock endast där så motiverades av anställningens längd och möjligheten att använda anställningshavaren i annan statlig tjänst. Med en sådan reglering av pensionsfrågan skulle följa, att spörsmålet om pensionering av den vid krisorganisationens avveckling övertaliga personalen finge bedömas enligt de principer, som gälla i fråga om beviljande av riksdagspensioner. Härefter har statskontoret uttalat följande.

Statskontoret har alltså i enlighet med sin i tidigare likartade sammanhang uttalade principiella inställning avvisat tanken, att en särskild på pensionsrätt grundad pensionering vid sidan av den för statstjänstemännen reguljära skulle anordnas för krisorganisationens personal. Däremot torde ur angivna synpunkt icke vara något att erinra mot att för den vid krisorganisationens avveckling övertaliga personalen, som ej vunnit pensionsberättigande anställning, ordna en summarisk pensionering av understöds-karaktär efter samma mönster som pensioneringen av viss arbetarpersonal enligt kungörelsen nr 490: 1947. En dylik pensionering borde dock uteslutande taga sikte på sådan personal, som kommit att kvarstå i statstjänst under längre tid och som vid krisorganets avveckling uppnått högre ålder.

Det föreliggande förslaget, som åsyftar att för viss statsanställd personal ordna en till 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen formellt ansluten särskild pensionering efter summariska och från reglementenas allmänna pensionsbestämmelser i flera avseenden starkt avvikande grunder, innebär alltså ett väsentligt avsteg från de principer, som hittills tillämpats vid den statliga pensioneringens ordnande. Statskontoret kan därför icke undgå att hysa starka betänkligheter mot en sådan speciell reglering av pensionsförhållandena för berörda personal.

Därest emellertid dylika betänkligheter anses icke böra tillmätas avgörande betydelse, synes knappast annat återstå än att söka en lösning av pensionsfrågan i huvudsak efter de riktlinjer, som angivits i promemorian.

I övrigt har mot de av utredningsmannen framförda allmänna synpunkterna icke riktats annan erinran, än att *priskontrollnämnden* uttalat, att enligt dess uppfattning det framlagda förslaget icke torde ha någon större verkan när det gällde att underlätta anställandet av ny arbetskraft.

Förslaget till pensionsregleringen o m f a t t n i n g har föranlett erinran av *valutakontoret* och *clearingnämnden*, vilka ansett att deras tjänstemän borde omfattas av förslaget.

I anledning av förslaget, att pensionsrätten skall vara s u b s i d i ä r, har *trafikkommissionen* uttalat, att detta borde gälla endast under den förutsättningen, att den pensionsrätt den anställde redan åtnjuter ej medför sämre förmåner, än vad som skulle tillkomma honom, därest han pensionerades uteslutande enligt de föreslagna bestämmelserna. *Priskontrollnämnden* har ansett att, eftersom pensionsrätten enligt utredningsmannens förslag skulle göras personlig och beroende av beslut av överrevisionen för varje särskilt fall, det icke borde vara nödvändigt att från pensionsregleringen undantaga envar, som i sin anställning hos krisorganet bibehölle i annan tjänst förvärvat pensionsrätt. Personer, som redan vore pensionerade, borde dock undantagas från här ifrågakommande pensionsreglering.

Förslaget om en k a r e n s t i d av 36 månader har föranlett det uttalandet från *statskontoret*, att vid prövning om pensionsrätt skall ifrågakomma hänsyn bör tagas till åtnjuten längre sjukledighet sålunda att tidpunkten för pensionsrättens inträdande därigenom uppskjutes. *Priskontrollnämnden* har intet att erinra mot förslaget om karenstid såsom sådant, men föreslår, att hela karenstiden får tillgodoräknas vid tjänstårsberäkningen. Nämnden anför härom följande.

Beträffande karenstiden har nämnden icke något att invända mot att såsom allmänt villkor för pensionsrätt föreskrives, att vederbörande skall ha tjänstgjort 36 anställningsmånader i statstjänst, varav 6 månader inom krisförvaltningen. Med statstjänst bör därvid emellertid kunna jämföras annan tjänst som enligt statens allmänna avlöningsreglemente får tillgodoräknas vid tjänstårsberäkning. Vidare torde det icke vara rimligt att, på sätt utredningsmannen föreslagit, räkna tjänstgöringen under karenstiden såsom aspiranttiden, som icke grundar någon pensionsrätt. Enligt uppgift synes aspiranttiden i de ordinarie statsverken numera oftast icke överstiga 1—1½ år, innan extra ordinarie anställning, som grundar pensionsrätt, erhålles. På grund av att full tjänstetid av 25 respektive 30 år inom krisorganen icke är tänkbar och anställningen för befattningshavarna innebär stor osäkerhet för framtiden, torde det vara rimligt, att befattningshavarna erhålla den kompensationen, att hela karenstiden får grunda pensionsrätt. Detta framstår som än mera skäligt med hänsyn till att aspiranttiden, åtminstone hos priskontrollnämnden, sällan torde överstiga 3—6 månader, varefter frågan om aspirantens lämplighet omedelbart upptages till slutlig prövning. Därtill kommer att frånräknande av aspiranttiden saknar betydelse för befattningshavare i de ordinarie verken, som kunna räkna med att ändock erhålla full tjänstetid och därmed oavkortad pension. Krisorganens personal torde däremot i allmänhet icke kunna räkna med mer än några års anställning, varifrån enligt utredningsmannens förslag skulle avräknas ej endast aspiranttiden utan hela karenstiden av 3 år. En dylik avkortning av tjänstårsberäkningen med kanske hälften eller mera måste anses orimlig. Nämnden föreslår sålunda att hela karenstiden får tillgodoräknas vid tjänstårsberäkningen.

Den föreslagna m a x i m i å l d e r n för förvärv av pensionsrätt, 53 år, har i vissa remissvar ansetts vara för låg. Sålunda har den föreslagits höjd

till 55 år av *trafikkommissionen*, till 56 år av *priskontrollnämnden* och till 58 år av *Handelstjänstemannaförbundet*. *Bränslekommissionen* har ansett denna åldersbestämmelse knappast vara väl motiverad. Kommissionen har i stället föreslagit, att en viss pensionsålder uttryckligen fastställes och jämväl sättes som övre åldersgräns för förvärv av pensionsrätt.

Kravet på heltidsanställning för att pensionsrätt skall kunna beviljas bör enligt *industrikommissionens* mening uppmjukas så, att en mindre reduktion av tjänstgöringstiden icke bör utesluta pensionsrätt.

Utredningsmannens förslag till pensionsunderlag har blivit föremål för erinringar i flera av remissvaren. Sålunda ha *handelskommissionen*, *priskontrollnämnden* och *Handelstjänstemannaförbundet* ansett fem pensionsgrupper erforderliga. Handelskommissionen har föreslagit, att pensionsunderlagen anknytas till löneklasserna 11, 16, 19, 23 och 26, medan priskontrollnämnden föreslagit en allmän höjning av underlagen i de av utredningsmannen föreslagna fyra pensionsgrupperna och insättande av en ny lägsta grupp för befattningshavarna i lönegrupperna I och II. Enligt nämndens mening borde pensionsunderlagen anknytas till löneklasserna 6, 12, 18, 24 och 27. *Handelstjänstemannaförbundet* har ansett, att utöver de av utredningsmannen föreslagna fyra pensionsgrupperna borde inrättas en femte grupp, för vilken pensionsunderlaget borde anknytas till löneklass 29 eller 30.

Trafikkommissionen har ansett, att pensionsunderlaget för pensionsgrupp IV borde motsvara pensionsunderlaget för 24 lönegraden, d. v. s. 27 löneklassen.

Övriga förslag i samband med förslaget till pensionsunderlag ha bland annat föranlett följande uttalanden i remissvaren. *Handelskommissionen* har ifrågasatt lämpligheten av den föreslagna särbestämmelsen för befattningshavare med akademisk eller viss annan examen. *Statskontoret* har anfört:

Enligt förslaget skulle anställningshavare, som uppflyttats till högre lönegrupp, under vissa villkor kunna erhålla förbättrad pensionsställning. Härvid förutsättes givetvis att uppflyttning till högre lönegrupp allenast sker då detta är betingat av förändringar i befattningshavarens arbetsuppgifter. Inom allmänna arbetsmarknaden är det vanligt, att löneförhöjning, som erhålles, när mindre än 15 år återstå till pensionsåldern, ej får inverka på pensionen. Enligt förslaget skall befattningshavare, som vid karenstidens utgång uppnått 53 års ålder, vara utesluten från möjlighet att erhålla pensionsrätt. *Statskontoret* vill vid sådant förhållande föreslå, att befattningshavare efter uppnåendet av angivna ålder icke skall kunna erhålla uppflyttning till högre pensionsgrupp. Vid övergång till annan statstjänst för vilken pensionsunderlaget är lägre än vad som gäller för befattningshavaren i hans anställning hos krisorganet, skall han ej äga kvarstå på det högre underlaget.

Förslaget att låta placeringen i pensionsgrupp i viss mån anknytas till vederbörandes utbildning finner *statskontoret* sig böra giva sin anslutning med hänsyn till den uppenbara olikformighet, som präglar löneställningen hos de olika krisorganen.

I fråga om beslutanderätten har *överrevisionen för krisförvaltningen* uttalat, att därest beslutanderätten i vissa frågor skulle anförtros åt överrevisionen, den förutsatte att för uppgiften kvalificerad personal skulle ställas till revisionens förfogande. *Statskontoret* har framhållit, att beslut av överrevisionen borde fattas efter samråd med statskontoret. Vidare borde, när det gällde befattningshavares inplacering i eller uppflyttning i pensionsgrupp, statskontorets yttrande inhämtas i tveksamma fall.

Livsmedelskommissionen anser, att frågan om pensionsrätt för kristidsstyrelsernas personal bör upptagas till behandling samtidigt som för centralorganen. Enligt kommissionens uppfattning torde det ej möta större svårigheter att inplacera denna personal i de för centralorganen använda lönegrupperna. Kommissionen förmäler, att den ämnar inom kort inkomma med utredning i detta hänseende.

Trafikledarna i länen böra, anser *trafikkommissionen*, med hänsyn till sin kvalificerade tjänstgöring samtliga placeras i PG III från början. Kommissionen framhåller, att det för närvarande bereder kommissionen stora svårigheter att bibehålla dessa befattningshavare i tjänst.

På grund av svårigheten att i pensionsåldershänseende direkt tillämpa tjänstepensionsreglementets bestämmelser har *statskontoret* föreslagit, att en enhetlig pensionsålder bestämmes för varje pensionsgrupp. Enligt statskontorets mening bör för anställningshavare tillhörande grupp I eller II gälla 60 års pensionsålder, för grupp III 63 år samt för grupp IV 65 år. *Bränslekommissionen* har uttalat, att det syntes skäligt, att Kungl. Maj:t efter framställning från vederbörande krisorgan skulle äga besluta om höjning av pensionsåldern för viss befattningshavare över den normala. Som skäl härför har angivits, att det i åtskilliga fall förekommit, att såväl statstjänstemän, som överskridit pensionsåldern i sin egentliga statsanställning, som personer, vilka icke haft egentlig statstjänst men för dylik tjänst skulle ha varit överåriga, visat sig fullt kvalificerade för arbete inom krisförvaltningen.

Priskontrollnämnden har uttalat, att den beträffande befattningshavare med av Kungl. Maj:t direkt fastställd avlöning förutsatte, att pensionsfrågan utan dröjsmål ordnades även för dem och att därvid pensionsförmånerna med hänsynstagande till tjänstetidens begränsade varaktighet, avvägdes så, att de motsvarade pensionsrätten för jämställda befattningshavare i den ordinarie statsförvaltningen.

Slutligen må följande uttalanden och förslag av *statskontoret* här återgivas.

Tid, under vilken befattningshavare är tillförsäkrad pensionsrätt, bör tillgodoräknas honom i full utsträckning. Anställningstid i statlig tjänst, som ligger före den tidpunkt befattningshavaren fått pensionsrätt, bör likaledes tillgodoföras honom i sin helhet dock med avdrag av 3 år. Av tid som infaller före den 1 juli 1947 skall dock avdragas minst en tredjedel.

Rätten till tjänste- respektive familjelivränta enligt de blivande pensionsbestämmelserna för krisorganens personal bör upphöra vid befattningshavarens övergång till annan pensionsberättigande statstjänst. För pension i denna senare befattning bör i gengäld anställningstiden vid krisorganisatio-

nen få räknas i den omfattning så fått ske enligt förstnämnda pensionsbestämmelser. Befattningshavare, som på grund av tidigare statsanställning blivit berättigad till livränta, bör äga avstå från denna rätt mot att för pension eller livränta enligt här avsedda bestämmelser i full utsträckning få föra sig tillgodo den anställningstid, på vilken den avstådda livräntan grundats.

Med pensionerna, som böra bestridas från de reguljära pensionsanslagen, bör följa rätt till rörligt tillägg enligt samma grunder, som gälla för pensioner enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsbestämmelser.

Till den föreslagna pensionsregleringen torde såsom promemorieförfattaren framhåller riksdagens medverkan vara erforderlig. Kungl. Maj:t bör emellertid förbehålla sig rätt att i särskilda fall medgiva avvikelse från de blivande pensionsbestämmelserna.

Departementschefen.

Ur personalens synpunkt är det givetvis en påtaglig olägenhet att pensionsrätt helt saknas för ett stort antal befattningshavare inom krisförvaltningen. Detta gäller ej minst för dem, som under en följd av år tillhört krisorganen och vilka vid en övergång till annan anställning icke kunna få i pensionshänseende tillgodoräkna sin tidigare verksamhet hos kommissionerna. Men även för krisorganen själva skulle förekomsten av en pensionsrätt för personalen vara av betydelse vid den nyrekrytering, som är erforderlig för verksamhetens bedrivande. Härigenom skulle även i viss mån kunna undanröjas de olägenheter, som äro förbundna med att befattningshavarna i många fall söka sig bort från krisorganen för att på annat håll kunna erhålla pensionsberättigande anställning. För egen del anser jag skäl tala för att personalen vid krisförvaltningen i en eller annan form kommer i åtnjutande av såväl tjänste- som familjepensionsrätt.

Frågan om pensionsrätt för krisorganens personal innefattar emellertid åtskilliga svårlösta problem. Närmast till hands kunde måhända synas ligga att bereda befattningshavarna extra ordinarie anställning och därmed förenad pensionsrätt. En dylik lösning synes emellertid med hänsyn till krisorganens tillfälliga karaktär och därmed sammanhängande förhållanden icke böra ifrågakomma annat än i undantagsfall. Det bör även framhållas, att den friare anpassning till löneläget på allmänna arbetsmarknaden, som hittills förekommit inom krisorganen, här är att föredraga framför den mera stela lönesättningen enligt avlöningsreglementena. En allmän övergång till extra ordinarie anställning skulle för övrigt nödvändiggöra ett invecklat system med personliga lönetillägg av olika slag.

Enligt min mening tala övervägande skäl för att pensioneringen anordnas i huvudsaklig anslutning till det av utredningsmannen framlagda förslaget. Pensioneringen skall alltså — med väsentliga undantag — följa de allmänna pensionsreglementenas bestämmelser. Med hänsyn till att flertalet befattningshavare vid krisorganen med sannolikhet komma att avgå ur statstjänst före pensionsålderns inträde, kommer pensioneringen i de

flesta fall att innebära rätt till livränta i stället för vanlig pension. Det må framhållas, att pensionsrätten icke innebär garanti för längre varaktighet i anställningen.

Beträffande pensionsregleringens omfattning tillstyrker jag utredningsmannens förslag med det tillägget, att regleringen också torde böra omfatta valutakontorets personal. Clearingnämndens befattningshavare torde däremot på bl. a. det skäl, som av utredningsmannen angivits, böra lämnas utanför regleringen.

Utredningsmannens förslag, att pensionsrätten skall vara personlig och subsidiär samt att den skall beviljas efter skälighetsprövning, kan jag tillstyrka. Detsamma gäller förslaget om 36 månaders karenstid. Beträffande sistnämnda förslag delar jag dock statskontorets uppfattning, att åtnjuten längre sjukledighet eller annan ledighet bör uppskjuta tidpunkten för pensionsrättens inträde.

Vad utredningsmannen föreslagit i fråga om minimi- och maximiålder samt läkarbetyg, svenskt medborgarskap och heltidsanställning såsom villkor för pensionsrätt finner jag lämpligt. De ändringsyrkanden i nämnda hänseenden, som framförts i vissa yttranden, kan jag alltså icke biträda. Jag tillstyrker även förslagen i fråga om beslutanderätten, dock med det av statskontoret förordade tillägget, att överrevisionens beslut skola meddelas efter samråd med statskontoret.

Utredningsmannens förslag beträffande pensionsunderlagen innebär onekligen en mycket stark koncentration i jämförelse med den stora mångfalden av förekommande lönebelopp. Skäl kunde tala för någon utökning av pensionsgruppernas antal liksom för någon höjning av pensionsunderlaget i den högsta pensionsgruppen. Förslag i båda dessa hänseenden ha ock framförts i yttrandena. På de av utredningsmannen anförda skälen är jag emellertid beredd att tillstyrka det av honom framlagda förslaget. Med hänsyn till att vissa befattningshavare på grund av dem åliggande arbetsuppgifter åtnjuta löneförmåner, som understiga dem, som tillkomma biträdespersonal inom den reglerade befordringsgången, torde dock bemyndigande böra lämnas Kungl. Maj:t att, då så befinnes påkallat, för viss befattningshavare eller viss grupp av befattningshavare fastställa lägre pensionsunderlag än det för PG I gällande.

Jag tillstyrker statskontorets förslag om fastställande av vissa pensionsåldrar, enhetliga för alla befattningshavare inom samma pensionsgrupp. Med hänsyn till att den i tjänstepensionsreglementet reglerade möjligheten till anstånd med avsked icke lämpligen torde kunna anlitas i ett pensionssystem med personlig pensionsrätt, är jag också beredd att tillstyrka bränslekommissionens förslag, att Kungl. Maj:t bör äga besluta om höjning av pensionsåldern i enstaka fall.

Jag biträder även statskontorets förslag, att pensionsrätten skall upphöra vid övergång till annan pensionsberättigande statsanställning, samt att åt Kungl. Maj:t bör inrymmas en rätt att, när så befinnes påkallat, meddela beslut om avvikelse från bestämmelserna.

I anledning av vad som anförts rörande kristidsstyrelsernas personal, föreslår jag, att denna personal i princip skall innefattas i pensionsregleringen, samt att åt Kungl. Maj:t lämnas ett bemyndigande, att efter den av livsmedelskommissionen angivna ytterligare utredningen vidtaga för ändamålet erforderliga anordningar. I fråga om trafikledarnas inplacering i pensionsgrupper ansluter jag mig till utredningsmannens förslag.

För tjänstårsberäkning i pensionshänseende bör enligt min mening hänsyn få tagas till två tredjedelar av tid för heltidstjänstgöring i av pensionsregleringen omfattat statligt krisorgan före pensionsrättens inträde beträffande vederbörande befattningshavare. Fråga om tillgodoräkning av tid för annan tjänstgöring torde i enlighet med de i pensionsreglementena meddelade bestämmelserna böra avgöras av Kungl. Maj:t.

Å pensionerna bör utgå rörligt tillägg enligt samma grunder, som gälla i fråga om pensioner enligt 1947 års allmänna pensionsreglementen. Pensionerna torde böra bestridas från de reguljära pensionsanslagen.

Den pensionsreglering, som jag sålunda förordat, torde böra träda i kraft den 1 juli 1948.

Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat, meddela *dels* pensionsbestämmelser för vissa befattningshavare vid statens krisorgan, att tillämpas från och med den 1 juli 1948, *dels ock* i anslutning därtill erforderliga övergångsbestämmelser.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.
